

PRIJEDLOZI ZA GRADNJU GALERIJE VASKA LIPOVCA U SPLITU

UDK: 73/75Lipovac,V.
727.7:69(497.583Split)“20”
Primljeno: 7. XII. 2015.

dr. sc. STANKO PIPLOVIĆ
Kaštelanska 2
21000 Split, HR

Naš suvremenik slikar i kipar Vasko Lipovac, rođen 1931. u Kotoru, bio je maštovit kreator. Nakon završene Akademije, u razdoblju od 1955. do 1959. godine polazio je Majstorsku radionicu Krste Hegedušića. Za života je ostvario velik broj likovnih djela. Priredio je mnoge izložbe i dobio brojna priznanja. Osnovne teme njegova umjetničkog opusa izričaja jednostavne su i bliske ljudima. Obilježava ih smirenost oblih volumena. U njima nema pokreta, sve je statično i pojednostavljeno, ali izazovno i produhovljeno. U središtu njegova zanimanja uvijek su ljudska figura i more. Posebno je nastojao oplemeniti otvorene prostore, ujediniti arhitekturu i skulpturu te time istovremeno približiti svoje djelo ljudima. Najviše je radio u Splitu kamo je došao 1967. i boravio do kraja života 2006.

Umjetnost Vaska Lipovca počiva na bezvremenskim opredjeljenjima. Jer, upravo su motiv i želja poznatog slikara, kipara i grafičara bili humanizirati prostor, približiti ga čovjeku. Sama simbioza ovih dvaju elemenata u njegovu stvaralaštvu vjerojatno je u njemu zaživjela još u vrijeme djetinjstva, kada se u njegovu domu, smještenom na samom tjemenu bokokotorskog zaljeva, njegovala ljubav prema raznim znanjima i umjetnostima. To je u ukupnosti prirodnih ljepota zavičaja, njegovim kulturnim nasljeđem, pa i karakterom žitelja, predodredilo Lipovčevu umjetnost utemeljenu na jedinstvu čovjeka i okruženja.

Jer Lipovac je u svojoj umjetnosti, dok je osmišljavao ugođaj, zapravo pronalazio čovjeka i tako stvarao vlastiti svijet koji je u svojoj punini zaživio dolaskom u Split. Novi vidici se, pak, umjetniku otvaraju vezom s morem i baš je mediteransko ozračje blagotvorno utjecalo na njegovu stvaralačku plodnost. Središte njegova interesa neprekidno je bila ljudska figura. Koliko god stilizirana, ona je životna.

Da bi stvorio osnovne pretpostavke za sudjelovanje u svakodnevnom životu, umjetnik je 1990. godine kupio prostor u Vukovarskoj ulici u kojemu je radio do 2011. Tu je pohranjen najveći dio njegovih radova koji je od tada pristupačan javnosti. Ali, površinom ne zadovoljava potrebe. Mnoštvo ostvarenja stvorilo je problem njihova čuvanja. Stoga su se počela tražiti nova rješenja. Neophodno je osigurati uvjete za trajnu zaštitu, stručno izučavanje i popularizaciju umjetničkih ostvarenja Vaska Lipovca, koja se kroz razne akcije povremeno prezentiraju. Njegova iznimna ostavština traži još uvijek dostojnu javnu prezentaciju. Gradski i županijski čelnici obećali su još 2013. godine da će se nešto poduzeti, ali je do sada nedovoljno učinjeno.

Ipak je, kao rezultat suradnje Splitskog sveučilišta i udruge VAL, 12. prosinca 2015. godine otvorena Lipovčeva galerija u Kampusu uz Sveučilišnu knjižnicu. To je stalni postav od preko 70 Lipovčevih djela na površini od 250 metara četvornih. Cilj je dostupnost ostvarenja, njihovo upoznavanje te poticanje novih ideja prezentacije. Izabrani prostor je pogodan za izlaganje, posebno je dobro osvijetljenje. Međutim, njegov položaj, neposredno iza zgrade knjižnice, dosta je zaklonjen i slabo pristupačan pa stvara probleme posjetiteljima koji ne poznaju raspored sklopa zgrada. To rješenje može samo djelomično udovoljiti prikladnom i cjelovitom prikazu pa je odlučeno da se postav povremeno mijenja.

Zvonko Maković, predsjednik Društva povjesničara umjetnosti Hrvatske, također naglašava važnost realizacije prostora za umjetnikovo nasljeđe: *Split ima brojne muzeje, galerije i zbirke. Međutim, ostavština Vaska Lipovca bila bi, kao mogući muzej, nešto iznimno važno za grad. Bio bi, bez dvojbe, jednom od važnih gradskih destinacija. Takvu bi moguću ustanovu, uz umjetnikovu obitelj, vodilo i upravno vijeće koje bi činili istaknuti stručnjaci, pa bi se i tako garantirao rad i podizao ugled i umjetnika, i grada.* I sin poznatog umjetnika Marko Lipovac u svom se diplomskom radu bavi problematikom udomljenja ostavštine svojega oca. Napravio je projekt galerije Vaska Lipovca, gdje se izložbenim prostorom proširio u čitavi objekt u kojem je smješten Atelje.

Međutim, pitanje primjerenog rješenja smještaja impozantne umjetničke baštine još uvijek nije riješeno. Stoga je zanimljiv najnoviji prijedlog Mire Matulović o gradnji posebnog sklopa zgrada u tu svrhu. Mlada arhitektica smatra kako je vrijeme da se deset godina nakon umjetnikove smrti, u Splitu, gradu u kojem je Lipovac ne samo preminuo već i proveo četiri iznimno plodna desetljeća, to pitanje napokon šire sagleda.

Misao povjesničara umjetnosti Duška Kečkemeta, koji je iznio ideju muzeja, inspirirao je Miru Matulović da u svom diplomskom radu na Arhitektonskom fakultetu u Zagrebu napravi projekt budućeg muzeja Vaska Lipovca, jasno izrazivši jedinstvo čovjeka i prostora, smatrajući kako muzej nije samo ono što je unutar njegovih zidova, već da je on grad, zapravo dio grada. Vrijeme je da Lipovčevi mornari napokon udišu čisti zrak, da biciklisti ne pedaliraju od prigode do prigode. Novinar *Slobodne Dalmacije* Igor Brešan tako je jednom prigodom napisao: *Atelje Vaska Lipovca, u kojem je on radio od 1990. do 2006., ima 550 četvornih metara. Lipovčevi mornari i dame što su osuđene na čekanja i pauze između vijada, biciklisti što se strpljivo naguravaju kako bi zauzeli što bolju poziciju u utrci, zavidan sakralni opus, erotika i erotomani... trebaju prostor oblikovati po vlastitoj mjeri.*

Kao lokaciju predlaže zapadni kraj Plinarske ulice na prvim padinama Marjana gdje se u blizini nalazi još mnogo slobodnog prostora nedefinirane namjene koji bi trebalo u cjelini artikulirati. Misao vodilju za koncepciju Galerije autorica obrazlaže željom za stvaranjem prostora koji bi služio kao platforma za interakciju kulturnog i društvenog života korisnika. Ona time nastoji približiti umjetnost običnom čovjeku, preciznije, saživjeti jedno s drugim, slično kao što je Vasko Lipovac činio kroz svoj stvaralački nagon.

Mira Matulović svoju ideju prožimanja provodi kombiniranjem izložbenog prostora i korištenjem krova objekta kao mjesta okupljališta. Prostor je tako spojen s korisnikom, a ujedno je stvorena i nova gradska platforma druženja. Ovim se rađa sinergija konzumiranja slobodnog vremena s kulturnom edukacijom. Ukratko, stvara se novi gradski boravak na temeljima umjetnosti samoga Vaska Lipovca. Naposljetku, i sam je umjetnik želio da se njegova umjetnost uvede među ljude kroz neformalan način upotrebe svakodnevnih prostora. Matulović svojim radom otvara muzej ljudima ponajprije kroz park skulptura na stepenastom krovu suterena galerije, koji ujedno postaje mjesto okupljanja. Autorica u krovnu plohu postavlja atrijske i postamente skulptura, a sve u cilju oplemenjivanja svakodnevice čovjeka.

Krov time postaje integralni dio kvartovskog života i dio života učenika osnovne škole *Marjan* koja je odmah do Galerije. Autorica, kroz atrijske i otvorene pročelje koji služe kao izlozi u pročeljima, mami slučajnog, ali i namjernog prolaznika da se upusti u proučavanje umjetnikova stvaralaštva bez straha od osjećaja nepripadnosti. Krov i ovojnica fasade tako postaju pozivajući elementi. Objekti na krovu asociraju urbanu matricu Veloga varoša i stvaraju vezu sa starom težačkom kućom ostavljenom na parceli.

Matulović je samu Galeriju skrila u padinu. Ulazni objekt je svojevrsni spomenik tradicionalnoj varoškoj kući. U izložbeni prostor na krovu, svojevrsnu garažu, uparkirala je Vaskove bicikliste. Na suterenu je postavila malu „crkvu“, ukopanu u novostvorenu padinu kuće, čiji krov služi kao zaštita Vaskovih ljudi od elemenata na manjem dijelu krova suterenske galerije. Valja napomenuti kako je arhitektica unutarnji prostor osmislila u *open space* konceptu. Stvoren je od konstruktivnih elemenata – nosivih zidova i prostora između atrija i postamenta skulptura u krovu. Sam atrij, osim što daje svjetlost, ujedno poziva korisnike krova, najmanje skulpture Vaska Lipovca.

U samom suterenu Galerije, predviđen je i dio za povremene izložbe drugih umjetnika. Tako bi posjetitelji, uz njihova različita likovna usmjerenja, mogli bolje spoznati i razumjeti svijet Vaska Lipovca. Autorica je nešto spustila cijeli suterenski galerijski prostor kako bi se dobio osjećaj odvojenosti od okoliša. Osim novih struktura, također uvažava staru topologiju očuvanjem zatečenih pješačkih putova i kamene kuće koju je reinterpetirala radi što boljeg uklapanja u cjelinu.

Iako je prijedlog arhitektice Matulović samo jedan od mogućih pristupa, i on ukazuje na konkretan način kako bi se trebalo tražiti konačno rješenje.

